

INDHOLD

Udgiver	Tidsskriftet udgives af Senter for praksisrettet udanningsforskning (SEPU) (Højskolen i Hedmark), Laboratorium for forskningsbasert skoledydning og pædagogisk praksis (LSP) (Aalborg Universitet, RCW – Research and Capability in Inclusion and Welfare (Højskolan i Borås) samt Dafolo Forlag	
Redaktion	Ole Hansen (ansværtshavende redaktør) Raitb Lethal Thomas Nordahl Anita Norlund Bengt Persson Lars Qvorup	
	Tidsskriftets artikler er fageliebedømte, og tidsskriftet er pointgivende i den bibliometriske forskningsindikator	
Textredaktion	Astrid Holz Yates	
Principlayout	Bodil Nordsrom	
Grafisk opstætning	Dafolo A/S	
Abonnement	Tidsskriftet udkommer to gange årligt (maj og november)	
	DKK 350 DKK 200 DKK 180	
	Løssalg	
Tryk, distribution og bestilling	Dafolo A/S Suderøvej 22-24 9900 Frederikshavn Tlf. 96206666 Mail: Fortag@dafolo.dk	
© 2016 Paideia og forfatterne	Kopieng må kun finde sted på de institutioner, der har indgået aftale med Copydan og kun inden for de i aften nævnte rammer.	
	Varenummer 7193 ISSN 1904-9633	
Dafolo		
Højskolen i Hedmark		
Senter for praksisrettet utdanningsforskning		

Leder

Godt læringsmiljø for små barn

Det har blitt stadig vanligere at begge foreldrene jobber. Særlig i de nordiske landene er dette blitt normalt, noe som har ført til et stort behov for gode barnepassordninger. Som følge av dette har det de siste 10–15 årene vært en stor utbygging av barnehager og en økning i antall barn som går i barnehage. Et eksempel kan illustrere dette: I 2013 gikk over 90 prosent av alle barn i Norge i alderen 1–5 år i barnehage, mot i underkant av 70 prosent ti år tidligere. Tilsvarende økning finner man også i Danmark, og til dels i de andre nordiske landene. Totalt har i dag mer enn 50 prosent av vestlige barn en eller annen form for barnepass utenfor hjemmet før de starter på skolen. Barnehagen har med andre ord blitt en del av barndommen for svært mange barn.

Det foreligger en omfattende forskning som fokuserer på barns tidlige utvikling. Overordnet viser denne forskningen at grunnlaget for barns språklige, kognitive og emosjonelle utvikling legges i sosial samhandling og i relasjon med andre de første leveårene. Videre har manfunnet at barn i barnehagealder er spesielt mottakelige for stimulering fra omgivelsene på grunn av at hjernen er spesielt plastisk i denne aldersperioden. Et godt læringsmiljø for barn i barnehagealder vil derfor kunne være av stor betydning for barnets trivsel, utvikling og læring på kort og lang sikt.

God forskningsbasert kunnskap og diskusjoner omkring kvalitet i barnehagen vil være nødvendig for å sikre at barnehager og ansatte stadig utvikler seg slik at alle barn får den støtten de har behov for i barnehagen. Mye tyder imidlertid på at barnehagekvaliteten jevnt over er middels og at den i stor grad varierer mellom barnehager. Politikere og andre trekker ofte frem barnehagen som en potensiell universell forebyggingsarena for barn i risiko. Om man skal lykkes med å forebygge mulig senere skjeutvikling for sårbare barn, må de møtes med et barnehagetilbud som jevnt over er av høy kvalitet. Da er ikke middels kvalitet tilstrekkelig. Forskingen viser at det i arbeidet med å skape god barnehagekvalitet er nært sammenheng mellom hvordan kontekstuelle faktorer i læringsmiljøet håndteres, og den pedagogiske praksis. Kontekstuelle faktorer er for eksempel relasjonen mellom barn og voksne, relasjonen barn imellom, barnehagens strategier for inkludering, barnehagens evne til å koble omsorg og læring, kvalitet på samhandlingen (blant annet evne til empati), foreldrenes oppfatning av barnehagen, fokus på læring, pedagogisk innhold og pedagogiske strategier og forhold ved barnehagens ledelse.

Dette nummeret av Paideia er i stor grad viet til artikler som diskuterer eller viser ferske forskningsresultater når det gjelder kvalitet i barnehagen. Redaksjonen håper i så måte at leserne

vil kunne få nye perspektiver på hva kvalitet i barnehagen er eller burde være og hvordan bildet ser ut i dag, samtidig som man vil kunne trekke ut viktige elementer som det vil være aktuelt å jobbe med innen ens egen organisasjon.

I første artikkel viser professor Niels Egglund hvordan småbarnspedagogikkens internasjonale historie går 386 år tilbake. I Skandinavia begynte småbarnspedagogikkken for 188 år siden, og den har utviklet seg gjennom forskjellige pedagogiske reiningar og tradisjoner, ikke minst gjenom de siste 50 årene, hvor barnehagen har endret seg fra å være et tilbud til noen få barn til å omfatte stort sett alle barn i alderen 1–6 år. Det innebefatter at barnehagen har fått en rolle som den første delen av et livslangt læringstilbod. Derfor har det også i den senere tid vært en større oppmerksomhet rundt læring i barnehagen.

May Britt Drugli, professor i pedagogikk fra NTNU i Trondheim, beskriver hvordan barnehagen har blitt en viktig arena som i stor grad er med på å påvirke barns trivsel og utvikling. I ukedagene tilbinger mange små barn flere våkne timer sammen med barnehagepersonalet enn med foreldrene sine. God barnehagekvalitet på de yngste barnas premisser er derfor svært viktig. I artikkelen retter Drugli oppmerksomheten mot barnehagens rutinestituasjoner, og hva god kvalitet i disse situasjonene innebærer for de yngste barna. Tidligere forskning tyder på at rutinestituasjoner ikke alltid utnyttes som en arena for å oppleve fellesskap, trivsel og læring. Drugli legger til grunn forskning som viser at positiv samhandling mellom små barn og personalet er viktig for barns utvikling på kort og lang sikt, og fremhever betydningen av at denne kunnskapen også anvendes i rutinestituasjonene.

Lektor Ole Henrik Hansens artikkel handler om resultater fra en større dansk undersøkelse som viste store kvalitetstilpasjoner fra barnehage til barnehage internt i den enkelte kommune. Dette innebærer at barn kan oppleve markante forskjeller i barnehagekvalitet selv om de bor i samme kommune. Undersøkelsens resultater viser tydelige forskjeller når det gjelder språkutvikling, sosial fungering og så videre. Det betyr at det er noen barnegrupper som kan ha en vesentlig dårligere utvikling i barnehagen enn andre. Gutter synes å ha det vanskeligere enn jenter. Danske barn har det lettere enn minoritetsspråklige barn. Barn med foreldre med lang utdannelse har det bedre enn barn med foreldre med kort utdannelse. Konsekvensen av dette er at barnehagen som deltok i undersøkelsen, synes å reproducere kulturelle, biologiske og sosiale forskjeller i livsvilkåri i barnehuppen.

Professor Sonja Sheridan retter sekelyset mot hvordan forskningen om kvalitet i barnehagen har bidratt til en forandring i synet på hva som er de sentrale faktorene for god barnehagekvalitet. Strukturelle faktorer som lokaler, personalets utdannelse, antall barn i gruppene og voksenhetene blir fortsatt ansett som viktige, samtidig som kompetanse og relasjonelle prosesser har blitt løftet frem på en helt annen måte enn tidligere. Kunnskap om kvalitet på relasjonen

mellom barn og voksne bør derfor være grunnelementene for barnehagens virksomhet, og det samme gjelder kvaliteten på relasjonen barna imellom.

Dansk småbørnspædagogik i et historisk perspektiv

I den siste artikkelen i dette nummeret av Paideia har Flemming B. Olsen og Andrea Rasch-Christensen fokus på et aktuelt tema i skoledebatten, nemlig "lekser". Synet på læring og læringsprosesser har endret seg i de siste årene. Man kan anta at et endret læringssyn har virket inn på endringer i skolereformen. I undervisningen, blant annet lekser, gir best læringsutbytte. Er det når elevene arbeider individuelt utenfor skolens fysiske kontekst, eller er det i fellesskapet med andre elever og en profesjonell lærer?

Redaksjonen ønsker god leselyst.

Ole Hansen, Ratib Lekhal, Thomas Nordahl, Anita Norlund, Bengt Persson og Lars Qvortrup

- * Fox, S.E., Levitt, P., & Nelson III, C.A. (2010). «How the timing and quality of early experiences influence the development of brain architecture». *I Child Development*, 81, 28-40.
- * Vermeer, H.J., van IJzendoorn, M.H., Cárcamo, R.A., & Harrison, L.J. (2016). «Quality of child care using the environment rating scales. A Meta-Analysis of International Studies». *I International Journal of Early Childhood*, 48, 33-60.

Litteratur

- * Comenius (1592-1670) sit værk *Informatorium ſkoly materiske*, som i 1636 blev udgivet på tysk *Informatorium der Mußterschul*. Værket indeholder regler for børnepleje og opdragelse. For de første seks år opstilledes tre opdragelsesområder, det religøse, det moralske og det kognitive, motoriske og språglige område. Endvidere blev det foreskæft, at der oprettes morderskoler fra 4-årsalderen.

- 1 Det skal bemerktes, at man i Danmark ikke skelner mellem forskellige aldersgrupper, når man taler om småbørnspædagogik. I Norge bruges ix ordet 'småbarnspædagogik' om 3-års alderen.
- 2 BUPL, "En pædagogisk historie". *Børn & Unge*, nr. 51, 18. desember 2003, givet et godt billede af udviklingen i Danmark og rummer desuden en omfattende kildestede, som særligt interesserende kan betjene sig af.

Niels Egklund
Professor, DPU, Aarhus Universitet

I Danmark blev det første asyl oprettet i 1828. Oprettelset af asyler blev relevant, da man i den lidt industrialisering begyndte at tage kvinder ind på arbejdsmarkedet, og man derfor havde brug for at have et sted hvor børnene kunne anbringes i mellemtíden. Den senere dronning Caroline Amalie, gift med kong Christian VIII, var i 1915 med til at oprette Det kvindelige Velgørende Selskab, som åbnede asyl for småbørn. Året efter åbnede Caroline Amalie sit eget børneasyl i Gothersgade i København, og det kom til at danne forbillede for oprettelsen af flere asyler både i København og de større provinsbyer.

Småbørnspædagogikken¹ har internationalt set en historie, der går 386 år tilbage. I Danmark startede småbørnspædagogikken for 188 år siden, og den har udviklet sig gennem forskellige pædagogiske linjer og traditioner, ikke mindst gennem de sidste 50 år, hvor dagtilbud har ændret sig fra at være for nogle relativt få børn til at omfatte stort set alle børn i 1-6-årsalderen. Det har også betydet, at dagtilbuddene efterhånden har fået en rolle som først led i et livslangt læringsforløb, hvorfor der også er kommet et øget fokus på læring.

Pionerarbejdet

I 1630 udgav den tjekkiske teolog Johann Amos Comenius (1592-1670) sit værk *Informatorium ſkoly materiske*, som i 1636 blev udgivet på tysk *Informatorium der Mußterschul*. Værket indeholder regler for børnepleje og opdragelse. For de første seks år opstilledes tre opdragelsesområder, det religøse, det moralske og det kognitive, motoriske og språglige område. Endvidere blev det foreskæft, at der oprettes morderskoler fra 4-årsalderen.

I den første tids asyler var pasning, hygiejne og sikkerhed højstædt, men med Fröbels pædagogik blev anskuelse og aktiv handlen udgangspunkt for refleksion, og legen var central i læreprocessen.

¹ Det skal bemerktes, at man i Danmark ikke skelner mellem forskellige aldersgrupper, når man taler om småbørnspædagogik. I Norge bruges ix ordet 'småbarnspædagogik' om 3-års alderen.

² BUPL, "En pædagogisk historie". *Børn & Unge*, nr. 51, 18. desember 2003, givet et godt billede af udviklingen i Danmark og rummer desuden en omfattende kildestede, som særligt interesserende kan betjene sig af.